

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Костадин Кирилов Нушев на тема

“ИСТОРИЯ НА РУСКИТЕ ФИЛОСОФСКО-РЕЛИГИОЗНИ ИДЕИ ЗА ЧОВЕКА И ДУХОВНИТЕ ОСНОВИ НА ПРАВСТВЕНОСТТА”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор по философия”

(проф. направление: 2.3. Философия; научна специалност: История на философията;

научен ръководител: доц. д-р Георги Донев, ЮЗУ “Неофит Рилски”

от доц. д-р ТАТЯНА ПЕТРОВА БАТУЛЕВА –

секция “История на философските и научните идеи”, ИИОЗ, БАН

Представеният от доцент Костадин Кирилов Нушев дисертационен труд е в обем на 280 стандартни страници и се състои от две глави (“История на руската религиозна философия през XIX век” и “Битието на човека и свободата на духа във философската култура на руския религиозен Ренесанс през XX век”), увод, заключение и библиография. Реално обаче представеният, значително обемен в количествено и многопластов в съдържателно отношение, текст би могъл да бъде структуриран в повече глави в зависимост от присъстващата в него богата палитра от автори, акценти и проблемни кръгове. Веднага искам да отбележа, че в случая става въпрос за вече утвърден, добре известен на научната общност автор, изследовател на религията, преподавател по богословие и доцент в Богословския факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски”. Костадин Нушев е автор и на значителен брой монографии и статии и експерт към културно-просветния отдел на Светия Синод на Българската православна църква.

Това дългогодишно присъствие както в теоретико-аналитичния дискурс, така и в “живия” обществен дебат за мястото и ролята на религията, обуславя качествата на предложения от него дисертационен труд, който основателно можем да наречем “компендиум” върху руската религиозна философия. Дисертацията е свидетелство за много добрата ерудиция на автора; за познаването на различните школи, автори и ракурси, свързани косвено или пряко артикулиращи историческото и философското осмисляне на руската религиозна философия с нейната специфика, преходи и акценти; за коректно позоваване на чуждия опит и собствена изследователска позиция; за баланс между фактологичност и аналитичност, усет към детайла и внимание към общата картина.

Прецизно формулираните обект, предмет и задачи на изследването насочват към реализация на основната цел на труда: “историко-систематично проучване на основополагащите

метафизични идеи на руската религиозна философия, свързани с християнското учението за човека и персоналистичната визия за човешката личност”. Уводът е оптимално структуриран и съдържателен и притежава всички необходими компоненти: цели и задачи на изследването, преглед на степента на проучване на проблематиката; описание на методологическия инструментариум; лансиране на тезите на дисертацията. Успешно избраният от дисертанта алгоритъм, определящ вътрешната структура на отделните параграфи, при който анализът започва с исторически преглед на философско-религиозните идеи, изградени в руслото на руската християнска култура; обговаря връзката между разум и вяра, философия и религия като специфични пътища за познание на истината; а накрая се фокусира върху философско-историческите, социалните и етическите идеи за свободата и нравствеността, има двойно предимство. От една страна, той му дава възможност да очертае онези общи, смислообразуващи елементи, които задават единството на руската религиозна философия, а от друга, му позволява да открие специфичните акценти, фиксиращи нейното вътрешно многообразие чрез изследване на конкретни мислители като Достоевски, Толстой, Соловьев, Бердяев, Теофан Затворник, Виктор Несмелов, Лоски, Зенков и Вишеславцев.

Положителен момент е пригледното, обосновано и диференцирано представяне на изводите, от една страна, и приносите, от друга. Дисертантът избира идеите за Богочовека и Богочовечеството, за свободата на човешката личност, за любовта като основен принцип и върховен смисъл на човешкия живот, за да очертае спецификата на “руската идея”, превърнала се в общ знаменател на философията, историософията и литературата, в основа на обществения живот и принцип на християнската социална философия и етика. В неговия прочит те се тълкуват като ядра, експлициращи дълбинната генеалогична връзка между руската религиозна философия и източно-православната християнска традиция. Изграденият динамичен модел на това християнско персоналистично учение обаче има своята опора не само в религиозния опит, но и в една критична философска рефлексия върху духовните способности на човешкото разумно битие: това изгражда една своеобразна двуполусна визия, в която сливане и отгласкване, реципиране и отстояние съжителстват и определят спецификата на руските философско-религиозни идеи. Аргументирано е обоснована връзката на руската религиозна философия с източното православие, мястото ѝ на оригинално творение в рамките на християнската метафизическа традиция и в общоевропейската и културната съкровищница на човечеството; аналитично е изследвана ролята ѝ за развитието на християнската антропология; показана е трансмисията на идеи от немската класическа философия, при която покълналият върху почвата на християнския светоглед критичен философски прочит води до онова

съхраняващо отрицание, породило най-оригиналните акценти в концепциите на руските мислители като идеите за Богочовека, всеединството, съборността.

Предложеният от доц. Нушев труд обосновава тезата, че философско-религиозните идеи на руските мислители носят кълновете на една съвременна персоналистична визия за човека като свободно същество, призвано за творчество, нравствено усъвършенстване и богоуподобяване: кълнове, върху които, както основателно посочва дисертантът, може да се изгради една модерна религиозно-философска визия за личността – коректив на крайния рационализъм, но, бихме добавили, и на ирационализма в неговите най-крайни форми. Тази обърната към ценностите визия очертава поле, богато на възможни тематични развития, които вече откриваме и в представените от дисертанта публикации, фокусирани върху свободата и нравствения избор; съборността; антропологическите основи на руската религиозна философия; нейните етически и политически аспекти; възможностите на междурелигиозния диалог и ролята на православно християнство в него; релацията религия-наука; християнската етика като контрапункт на духовната криза на обществото.

Заключение: Работата на Костадин Кирилов Нушев представлява правдива творческа реконструкция на еволюцията, етапите, основните акценти и проблемни ядра в руската религиозна философия, на нейната еволюция и характерно съчетание на единство и многообразие. Публикациите на докторанта са релевантни на отделни аспекти от темата на дисертацията, а участието му в редица национални и международни форуми е свидетелство за реално присъствие в историко-философския и собствено теоретичен дискурс върху православието. Дисертационният труд свидетелства, че доцент Нушев притежава много добри теоретични знания, многопластово и отворено към “граничните полета” на религията мислене. Като имам пред вид посочените качества на предложениия труд и научните приноси, които се съдържат в него, убедено ще гласувам на докторанта Костадин Кирилов Нушев да бъде присъдена образователната и научна степен степен “доктор по философия”.

Доц. д-р Т. Батулева

24 ноември 2016